

సాలార్ జంగ్ సంస్కరణలు (1853-1883)

Foundation of Modern Administration in Hyderabad State

@telanganaweb

హైదరాబాద్ రాజ్య పరిపాలన, రెవెన్యూ, న్యాయ, పోలీసు, విద్య మరియు ప్రజా పనుల వ్యవస్థలలో విప్లవాత్మక మార్పులు.

★ ఆధునిక పాలనకు పునాది ★ ఆర్థిక స్థిరత్వం ★ పరిపాలనా సంస్కరణలు

TelangaNAWEB

TGPSC / TSPSC / GROUP 1 & 2 / SI

AUTHOR'S NOTE

Preparing for TGPSC and other Telangana competitive examinations requires clarity, structure, and smart revision techniques. Many aspirants struggle not because of lack of effort, but due to scattered and unstructured study material.

This book has been designed to present syllabus-based content in a clear, concise, and visually structured format. The aim is to help aspirants quickly understand key concepts, revise efficiently, and focus on high-probability exam areas. Each topic has been organized into logical sections to support better retention and faster revision.

*Reference: Telugu Academy Textbooks | AI-assisted formatting;
factual content aligned with the original source.*

సాలార్జంగ్ సంస్కరణలు - నేపథ్యం

(Background before Reforms)

● సాలార్జంగ్ పరిచయం

- అసలు పేరు: నవాబ్ తురబ్ అలీఖాన్
- "సాలార్జంగ్" బిరుదు → బ్రిటీష్ వారు ఇచ్చినది
- జననం: 1829, బీజాపూర్
- Oxford University → గౌరవ డాక్టరేట్

- ✓ 1853లో దివాన్ గా నియామకం
- ✓ వయస్సు: 24 సంవత్సరాలు
- ✓ 1853-1883 → 30 సంవత్సరాలు

ప్రధానమంత్రి

- ✓ నాసిరుదౌలా, అప్పలుదౌలా, మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ కాలంలో సేవ

● సాలార్జంగ్ లక్ష్యం

- ✓ అస్తవ్యస్త రాజ్యాన్ని సంస్కరించడం
- ✓ పరిపాలన క్రమబద్ధీకరణ
- ✓ రాజ్య సర్వతోముఖాభివృద్ధి
- ✓ ప్రజా సంక్షేమ దృష్టి

● నియామక పరిస్థితులు (1853)

- ✗ సిరాజ్-ఉల్-ముల్క్ మరణం → 1853
- ✗ నాసిరుదౌలా పాలన
- ✗ నారాయణ్ ప్రసాద్ → పేషాణ్
- ✓ పరిపాలన అస్తవ్యస్తం
- ✓ ఆర్థిక సంక్షోభం

● నిజాం రాజ్య పరిస్థితులు

- 1853లో ఆర్థిక దివాళా స్థితి
- రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్, బేరార్ → బ్రిటీష్ వారు స్వాధీనం
- వజ్రాలు, నగలు తాకట్టు
- మూడు కోట్లు అప్పు
- ఉద్యోగుల అవినీతి
- శాంతి భద్రతల లోపం
- రైతుల పేదన
- బంధుప్రీతి పాలన
- వేలం పద్ధతి రెవెన్యూ విధానం

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ 1853 → దివాన్ నియామకం
- ✓ 24 ఏళ్ల వయస్సులో ప్రధాని
- ✓ 30 సంవత్సరాల పాలన (1853-1883)
- ✓ 1853లో ఆర్థిక సంక్షోభం
- ✓ బ్రిటీష్ వారు రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్, బేరార్ స్వాధీనం

సాలార్జంగ్ సంస్కరణ దశలు

Reform Phases (1853-1883)

← మూడు దశల్లో చేపట్టిన సంస్కరణలను సాలార్జంగ్ మూడు దశలుగా అమలు చేశాడు.

1 ప్రథమ దశ (1853 - 1864)

“పట్టు సాధన దశ” ⚙️

- ✓ సంస్కరణలు మందకొడిగా సాగాయి
- ✓ బ్రిటీషుారి ఆదరాభిమానాలను పొందే ప్రయత్నం
- ✓ పరిపాలనా వ్యవస్థపై పట్టు పెంపు

- ✓ సంస్కరణలను వేగవంతంగా అమలు
- ✓ కట్టుబిట్టమైన చర్యలు
- ✓ పరిపాలనలో క్రమబద్ధత పెంపు

2 ద్వితీయ దశ (1864 - 1880)

⚡ “వేగవంతమైన సంస్కరణ దశ”

- ✓ ఆరవ నిజాం మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ తోడ్పాటు
- ✓ ఆంగ్లేయుల సహకారం
- ✓ సంస్కరణల పూర్తి

3 తృతీయ దశ (1880 - 1883)

🚩 “పూర్తి & స్థిరీకరణ దశ” 🤝

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ సంస్కరణలు → మూడు దశలు
- ✓ 1864-1880 → ద్వితీయ దశ
- ✓ 1853-1864 → ప్రథమ దశ
- ✓ 1880-1883 → తృతీయ దశ

పరిపాలనా సంస్కరణలు (Administrative Reforms under Salar Jung)

అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న నిజాం రాజ్య పరిపాలనను క్రమబద్ధం చేయడానికి సాలార్జంగ్ విస్తృత సంస్కరణలు చేపట్టాడు.

భౌగోళిక విభజన

- నిజాం రాజ్యాన్ని 5 సుబాలుగా విభజించాడు
 - మొత్తం 17 జిల్లాలుగా ఏర్పాటుచేశాడు **17 జిల్లాలు**
 - జిల్లాలను తాలుకాలుగా విభజించాడు
 - ◆ ప్రతీ సుబాకు → సుబేదార్
 - ◆ జిల్లాకు → అవ్వల్ తాలుకాదార్ (కలెక్టర్)
 - ◆ తాలుకాకు → తహశీల్దార్
- ★ ప్రతి అధికారిక ప్రత్యేక కార్యాలయం, సిబ్బంది ఉండేవారు.

కేంద్ర పరిపాలన విభజన

- కేంద్ర ప్రభుత్వ విధులను 4 శాఖలుగా విభజించాడు
 - **1868** "సదర్ ఉల్ మహల్" పేరుతో నలుగురు మంత్రులు నియామకం
 - పోలీస్
 - న్యాయ
 - రెవెన్యూ
 - రెవెన్యూ
 - ప్రజా సంక్షేమం, విద్య, ఆరోగ్యం, స్థానిక సంస్థలు
- ★ మంత్రులందరూ ప్రధానమంత్రికి లోబడి పనిచేశారు.

మజ్లీస్-ఇ-మల్-గుజారి

- తాలుకాదార్ వ్యవస్థ పర్యవేక్షణ కోసం ఏర్పాటు
 - పాలనా బోర్డు రూపంలో పనిచేసేది
- 1865**

ప్రధాన కార్యదర్శి వ్యవస్థ

- సయ్యద్ హుస్సేన్ బిల్గాం → అంతర్గత కార్యదర్శి
 - ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి **1876-1883**
 - ఇంగ్లీష్ కార్యాలయం కూడా ఇతని అధీనంలో
- ★ ప్రభుత్వ కార్యక్రమాల నిర్వహణకు 14 కార్యాలయాలు ఏర్పాటు.

పరిపాలనా శాఖల విభజన (14 శాఖలు)

సమగ్ర పరిపాలన కోసం 14 శాఖలు ఏర్పాటు:

• రెవెన్యూ	• న్యాయ	• పోలీస్	• ఆర్థిక	• సైనిక	• వైద్య
• తహాల	• రైల్వే, టెలిగ్రాఫ్	• సర్వేస్ భూములు	• న్యాయ చట్టాలు	• ప్రజాపనులు	• రాజకీయ
				• పురపాలక	• విద్య

★ వీటిలో 7 శాఖలకు ప్రత్యేక మంత్రులు నియమించబడ్డారు. వారిని "సదర్-ఉల్-మిహం" అంటారు. ఉపమంత్రులు → "సమి-సదర్-ఉల్-మిహం"

అధికార విభజన **1880**

- ఉపప్రధాని
 - బ్రిటీష్ రెసిడెంట్
 - ఆర్థిక మంత్రి
 - కేలక శాఖల సలహాలు
- ★ పరిపాలనలో సమగ్రత పెంచడానికి అధికార విభజన అమలు.

"సాలార్జంగ్ కాలంలో నిజాం రాజ్యంలో క్రమబద్ధమైన ఆధునిక పరిపాలనా వ్యవస్థకు పునాది పడింది."

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ 5 సుబాలు - 17 జిల్లాలు
- ✓ 1868 → సదర్ ఉల్ మహల్
- ✓ 1865 → మజ్లీస్-ఇ-మల్-గుజారి
- ✓ 14 పరిపాలనా శాఖలు
- ✓ సదర్-ఉల్-మిహం - సమి-సదర్-ఉల్-మిహం వ్యవస్థ

ఆర్థిక సంస్కరణలు (Economic Reforms)

సాలార్జంట్ అధికారంలోకి వచ్చే సమయానికి నిజాం రాజ్య ఆర్థిక పరిస్థితి అత్యంత దయనీయంగా ఉండేది.

ఆర్థిక సంక్షోభం

1 ఆర్థిక సంక్షోభం - గేషప్యం

- ఖజానా దివాలా స్థితి
- ప్రభుత్వ ఉద్యోగులకు జీతాలు ఇవ్వలేని పరిస్థితి
- నిజాం స్వంత ఖర్చులకు డబ్బు లేకపోవడం
- వజ్రాలు, నగలు, భూములు తాకట్టు
- మూడు కోట్లు అప్పు

★ గత ఆర్థిక విధానాల వల్ల రాజ్యం సంక్షోభంలో పడింది.

వ్యయ నియంత్రణ

2 వ్యయ నియంత్రణ చర్యలు

- పరిపాలనా యంత్రాంగ పరిశీలన
- పనిలేకుండా అధిక జీతాలు తీసుకునే ఉద్యోగుల తొలగింపు
- అనవసర పదవుల రద్దు

★ దీనివల్ల అసంతృప్తితో హత్యాయత్నం జరిగినప్పటికీ సంస్కరణలు కొనసాగించాడు.

సైనిక వ్యయం

3 సైనిక వ్యయ తగ్గింపు

- స్వంత సైన్యాన్ని కొంత తగ్గించాడు
- సికింద్రాబాద్ బొల్సారంలో ఇంగ్లీష్ సైన్యం రక్షణకు సరిపోతుందని భావించాడు

★ ఈ చర్యల వల్ల ప్రభుత్వ దుబారా ఖర్చు తగ్గింది.

ఆర్థిక లోటు

4 ఆర్థిక లోటు నివారణ

- రెండు సంవత్సరాలలో ఆర్థిక లోటు తీర్చాడు
- తాకట్టు పెట్టిన ఆభరణాలు, వజ్రాలు, భూములు విడుదల

1857 తిరుగుబాటు

5 1857 సిపాయిల తిరుగుబాటు సమయంలో వైఖరి

1857

- తిరుగుబాటులో చేరలేదు
 - తిరుగుబాటు దారులను మందలించాడు
 - బ్రిటీష్ వారికి మద్దతు ఇచ్చాడు
- చర్యలు: అల్లావుద్దీన్ మాల్ఖోస్ ని బంధించి అండమాన్ పంపించారు, తుర్కీబాజాఖాన్ కాల్చి చంపబడ్డాడు

★ బ్రిటీష్ అనుకూల చర్యల వల్ల నిజాం రాజ్యం రక్షించబడింది.

బ్రిటీష్ తో లాభాలు

6 బ్రిటీష్ తో ఆర్థిక లాభాలు

1853

- 1853లో ఆక్రమించిన రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్ ప్రాంతాలు తిరిగి పొందాడు
- నిజాం బకాయి 50 లక్షల రూపాయలు రద్దు చేయించాడు

★ బ్రిటీష్ సహకారంతో ఆర్థిక పరిస్థితి మెరుగుపడింది.

“ఆర్థిక క్రమశిక్షణ, వ్యయ నియంత్రణ ద్వారా నిజాం రాజ్యాన్ని దివాలాస్థితి నుంచి బయటకు తీసుకువచ్చాడు.”

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ వ్యయ తగ్గింపు - ఉద్యోగుల తొలగింపు
- ✓ 1857 తిరుగుబాటులో బ్రిటీష్ అనుకూల వైఖరి
- ✓ సైన్యం సంఖ్య తగ్గింపు
- ✓ రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్ తిరిగి పొందడం
- ✓ 50 లక్షల బకాయి రద్దు

రెవెన్యూ సంస్కరణలు (Revenue Reforms)

రాజ్యానికి ప్రధాన ఆదాయ వనరు రెవెన్యూ. కాబట్టి సాలార్డుంగ్ రెవెన్యూ విధానాన్ని 1864-65లో పూర్తిగా పునర్వ్యవస్థీకరించాడు.

పాత విధానం

1 పాత విధానం లోపాలు

- ప్రభుత్వానికి - రైతులకు మధ్య గుత్తేదారులు
- వేలం పద్ధతి అమలు
- రైతుల వీడన

★ ఈ విధానాన్ని పూర్తిగా రద్దు చేశాడు.

జిల్లా బంధీ

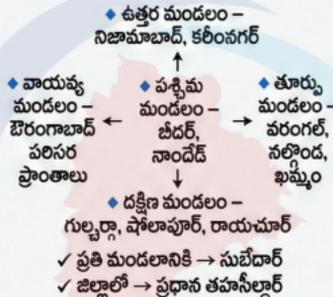
2 జిల్లా బంధీ విధానం

- సాలార్డుంగ్ రూపొందించిన రెవెన్యూ విధానం → "జిల్లా బంధీ విధానం"
- నిజాం రాజ్యాన్ని 17 రెవెన్యూ జిల్లాలుగా విభజించాడు
- ఈ జిల్లాలను 5 ప్రాంతీయ మండలాలగా ఏర్పాటు చేశాడు

17 జిల్లాలు

రెవెన్యూ మండలాలు

3 ప్రాంతీయ రెవెన్యూ మండలాలు

రైత్యాసీ విధానం

6 రైత్యాసీ విధానం

- మధ్య దశాబ్దం తొలగింపు
- రైత్యాసీ విధానం ప్రవేశపెట్టాడు
- రైతుకు - ప్రభుత్వానికి ప్రత్యక్ష సంబంధం
- రైతులకు భూమిపై హక్కులు కల్పించాడు
- ఇనాం భూముల రద్దు

అవినీతి నియంత్రణ

8 అవినీతి నియంత్రణ

- ఇనాముల బదులు జీత విధానం
- అసమ్మత తొలగింపు
- అవినీతి ఉద్యోగుల తొలగింపు
- బలవంతపు పన్ను వసూళ్ల రద్దు

రెవెన్యూ బోర్డు

4 రెవెన్యూ శాఖ పునర్వ్యవస్థీకరణ

- రెవెన్యూ బోర్డు ఏర్పాటు
- ఒక అధ్యక్షుడు, నలుగురు సభ్యులు అధికారాలు
- ✓ వ్యవసాయం ✓ స్థాంపు డ్యూటీ
- ✓ వర్ష-వ్యాపారాలు ✓ రవాదారులు
- ✓ ఎగుమతి-దిగుమతి సుంకాలు ✓ స్థానిక పన్నులు
- ✓ స్థాంపు డ్యూటీ ✓ 200 రూపాయల వరకు శిస్తు మాఫీ అధికారం

1864

మార్పులు

5 తదుపరి మార్పులు

- 1867లో రెవెన్యూ బోర్డు రద్దు
- "సదర్ మహకే-ఇ-మల్ గుజారి" ఏర్పాటు
- దీనిని కూడా రద్దు చేసి రెవెన్యూ మంత్రిత్వ శాఖ ఏర్పాటు

1868

శిస్తు విధానం

7 శిస్తు విధానం

- ప్రతి 30 సంవత్సరాలకు శిస్తు నిర్ణయం
- భూమి కొలత - హద్దుల నిర్ణయం
- ధాని పరిమాణం ఆధారంగా శిస్తు
- ధన రూపంలో గాని, ధాన్య రూపంలో గాని చెల్లింపు
- సర్వే సెటిల్మెంట్ విభాగం ఏర్పాటు

1875

"రైత్యాసీ విధానం ప్రవేశపెట్టి, రెవెన్యూ పాలనను క్రమబద్ధీకరించి రైతులకు హక్కులు కల్పించాడు."

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ 1864-65 → రెవెన్యూ పునర్వ్యవస్థీకరణ
- ✓ జిల్లా బంధీ విధానం
- ✓ 17 రెవెన్యూ జిల్లాలు - 5 మండలాలు
- ✓ రైత్యాసీ విధానం ప్రవేశపెట్టడం
- ✓ 1875 → సర్వే సెటిల్మెంట్ విభాగం

న్యాయ & పోలీస్ సంస్కరణలు

(Judicial and Police Reforms)

రాజ్యంలో శాంతి భద్రతలు స్థాపించి, సంఘ విధ్రోహ కార్యక్రమాలను నియంత్రించడానికి సాలార్జంట్ న్యాయ మరియు పోలీస్ సంస్కరణలను అమలు చేశాడు.

న్యాయ సంస్కరణలు

1 న్యాయ సంస్కరణలు

- తాలుకా స్థాయిలో న్యాయస్థానాలు
- జిల్లా స్థాయిలో న్యాయస్థానాలు
- తాలుకాదారుల నియామకం
- మున్సిఫ్స్, మీర్ ఆదిల్ అనే న్యాయమూర్తుల నియామకం

ఉన్నత న్యాయస్థానం

- హైదరాబాదులో "అదాలత్-ఇ-షాహి" ఏర్పాటు
- ఒక ప్రధాన న్యాయమూర్తి
- నలుగురు ఇతర న్యాయమూర్తులు
- మరణదండన, యావజ్జీవ శిక్ష తప్ప ఇతర శిక్షలు విధించే అధికారం

హైదరాబాద్ నగర ప్రత్యేక న్యాయస్థానాలు

- బుజుంగీ దివాన్ అదాలత్
- కుర్ద దివాన్ అదాలత్
- షాంజదార్ అదాలత్
- ప్రధాన న్యాయమూర్తి → "నాజియ" 1862
- న్యాయ సిక్రటేరియట్ ఏర్పాటు

★ శరీర భాగాలను తొలగించే కఠిన శిక్షల రద్దు

★ కఠిన కారాగార శిక్షల అమలు

పోలీస్ సంస్కరణలు

2 పోలీస్ సంస్కరణలు

- 1865 • క్రమబద్ధమైన పోలీస్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు
 - పోలీస్ వ్యవస్థను రెవెన్యూ శాఖ నుంచి వేరు చేశాడు
- 1867 • పూర్తిగా వేరు చేసి న్యాయశాఖ పర్యవేక్షణలోకి తీసుకువచ్చాడు

పోలీస్ నిర్మాణం

- 17 జిల్లాలకు ఒక్కో పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ (ఎస్.పి)
- ప్రతి రెండు తాలుకాలకు ఒక ఇన్స్పెక్టర్
- పెద్ద తాలుకాలకు ఒక్కో ఇన్స్పెక్టర్
- కింది స్థాయి పోలీస్ సిబ్బంది నియామకం

ప్రత్యేక దళాలు

- "మహికాయ్-ఇ-కొత్వాలి" → పోలీస్ శాఖ
- "నిజామాత్" → ప్రత్యేక పోలీస్ దళం
- "సోవర్న్" → ప్రభుత్వ కోశం & కార్యాలయ రక్షణ

జేతాల వర్గీకరణ విధానం

సూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ పోలీస్	ఇన్స్పెక్టర్
1వ తరగతి - 200 (పోలీస్) 200	1వ తరగతి - 110
2వ తరగతి - 170	2వ తరగతి - 100
3వ తరగతి - 140	3వ తరగతి - 90

★ సామర్థ్యం, ప్రతిభ ఆధారంగా జేతాల నిర్ణయం

"న్యాయ, పోలీస్ వ్యవస్థలను క్రమబద్ధం చేసి రాజ్యంలో శాంతి భద్రతలను స్థాపించాడు."

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ అదాలత్-ఇ-షాహి ఏర్పాటు
- ✓ 1867 → రెవెన్యూ నుంచి వేరు
- ✓ సూపరింటెండెంట్ & ఇన్స్పెక్టర్ వర్గీకరణ
- ✓ 1865 → పోలీస్ వ్యవస్థ స్థాపన
- ✓ కఠిన శిక్షల రద్దు

విద్య & కరెన్సీ సంస్కరణలు

(Educational and Currency Reforms)

రాజ్యాభివృద్ధికి విద్య, ఆర్థిక స్థిరత్వం అవసరమని భావించి సాలార్జంట్ విద్యా మరియు కరెన్సీ సంస్కరణలు చేపట్టాడు.

విద్యా సంస్కరణలు

1 విద్యా సంస్కరణలు

- రాజ్యంలో విద్యాభివృద్ధికి కృషి
- విద్యావంతులు లేకపోతే పరిపాలన సక్రమంగా జరగదని భావించాడు
- సయ్యద్ హుస్సేన్ జిల్లాం సహకారం

విద్యాసంస్థల స్థాపన

- **1855** - దారుల్ ఉలూమ్
- **1870** - సిటీ హైస్కూల్
- **1872** - చాదర్లాట్ హైస్కూల్
- **1873** - మదర్సా అలియా
- **1878** - మదర్సా ఏ ఐజా
- **1881** - గోలియో గర్ల్స్ హైస్కూల్
- **1870** - ఇంజనీరింగ్ కళాశాల
- తాలుకా, జిల్లా స్థాయిలో విద్యా సంస్థలు
- పర్షియన్, అరబిక్, ఉర్దూ తోపాటు ఇంగ్లీష్ బోధన

★ తదుపరి అభివృద్ధి: 1887 - నిజాం కాలేజీ స్థాపన, అలీఘర్ ముస్లిం విద్యాలయానికి ఆర్థిక సహాయం

కరెన్సీ సంస్కరణలు

2 కరెన్సీ సంస్కరణలు

- జిల్లా టంకశాలల రద్దు
- **1855** →
- హైదరాబాద్ లో ప్రభుత్వ టంకశాల ఏర్పాటు
- కేంద్ర కోశాగారం - జిల్లా కోశాగారాల ఏర్పాటు
- **1858** →
- మొగల్ చక్రవర్తి పేరు తొలగింపు, నిజాం నవాబు పేరుతో నాణేలు చెలామణి
- "హాలీసిక్వా" నాణేల ముద్రణ

స్టాంప్ పేపర్ సంస్కరణలు

- **1861** →
- స్టాంప్ పేపర్ కార్యాలయం స్థాపన, బేనార్స్ ప్రాంతంలో కూడా ఏర్పాటు
- **1864** →
- రెవెన్యూ బోర్డు ఆధీనంలోకి
- అనంతరం ప్రత్యేక శాఖగా ఏర్పాటు
- "నూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ స్టాంప్స్" నియామకం
- **1870** →
- నాటికి పూర్తి స్థాయిలో అందుబాటులోకి వచ్చింది

"విద్యాభివృద్ధి ద్వారా మేధావులను తయారు చేసి, కరెన్సీ సంస్కరణల ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థను స్థిరపరిచాడు."

Exam Focus ★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ 1855 → దారుల్ ఉలూమ్
- ✓ 1870 → సిటీ హైస్కూల్ & ఇంజనీరింగ్ కళాశాల
- ✓ హాలీసిక్వా నాణేలు
- ✓ 1861 → స్టాంప్ పేపర్ కార్యాలయం
- ✓ 1858 → నిజాం పేరుతో నాణేలు

రవాణా & ఇతర సంస్కరణలు – సాలార్జంగ్ ఘనత

రాజ్య సర్వతోముఖాభివృద్ధి కొరకు సాలార్జంగ్ రవాణా, సమాచార, సామాజిక రంగాలలో అనేక సంస్కరణలు చేపట్టాడు.

రవాణా సంస్కరణలు

రవాణా సంస్కరణలు

- హైదరాబాద్ ను ప్రధాన పట్టణాలతో కలుపుతూ రహదారుల నిర్మాణం
 - పబ్లిక్ వర్క్స్ డిపార్ట్ మెంట్ ఏర్పాటు
 - బ్రిటీష్ సహకారంతో “చాందా రైల్వే పథకం” ఒప్పందం
 - సికింద్రాబాద్ - వాడి రైల్వే లైన్ **1878 వూర్తి**
 - హైదరాబాద్ - షోలాపూర్ రహదారి నిర్మాణం
- రవాణా సదుపాయాల వల్ల వర్తక, వాణిజ్య అభివృద్ధి.

ఇతర సంస్కరణలు

ఇతర సంస్కరణలు

- సతీసహగమన నిషేధం
- చాదర్ ఘాట్ పాలిశ్రామిక ప్రదర్శనశాల ఏర్పాటు
- హైదరాబాద్ - బొంబాయి టెలిగ్రాఫ్ లైన్
- పోస్టల్ శాఖ ఏర్పాటు **1862లో**
- ఉర్దూను రాజభాషగా ప్రకటించాడు
- ఇంగ్లీష్ భాషకు ప్రాముఖ్యత
- లంచగొండి, అవినీతి ఉద్యోగులపై చర్యలు
- శక్తి, సామర్థ్యం ఆధారంగా ఉద్యోగాల నియామకం

మేధావుల ప్రోత్సాహం & సాలార్జంగ్ ఘనత

- సయ్యద్ హుస్సేన్ బిల్ఖామి
- సయ్యద్ అలీ బిలామి
- అఫ్సోరనాథ ఛటోపాధ్యాయ
- హిందువులు కూడా ఉన్నత పదవుల్లో నియామకం (e.g., చందూలాలీ, రాజారాం బక్తి, మహారాజా కిషన్ ప్రసాద్)
- మత, జాతి, భాషా భేదాలు పాటించలేదు.

- 1853లో పతన అంచులో ఉన్న రాజ్యాన్ని పునర్నిర్మించాడు
- పరిపాలన యంత్రాంగాన్ని క్రమబద్ధం చేశాడు
- విద్యాభివృద్ధి, ఆధునీకరణకు పునాది
- నిర్మాణాత్మక యుగంగా సాలార్జంగ్ కాలం ప్రశంసించబడింది
- 1883 ఫిబ్రవరి 8 కలరా వ్యాధితో మరణం **1883** వయస్సు → 56 సంవత్సరాలు

నిజాం రాజ్య చరిత్రలో సాలార్జంగ్ కాలం నిర్మాణాత్మక యుగంగా నిలిచింది.

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- ✓ 1878 → సికింద్రాబాద్-వాడి రైల్వే
- ✓ 1862 → పోస్టల్ శాఖ
- ✓ సతీసహగమన నిషేధం
- ✓ 1862 → పోస్టల్ శాఖ
- ✓ ఉర్దూ → రాజభాష
- ✓ 1883 → సాలార్జంగ్ మరణం

సాలార్జంగ్ సంస్కరణలు - అల్టా రివిజన్ మైండ్‌మ్యాప్

III కేంద్ర భావన

సాలార్జంగ్ సంస్కరణలు (1853-1883)

• నిజాం రాజ్య చరిత్రలో నిర్వాణాత్మక యుగం

నేపథ్యం

1 గేషుధ్యం

- 1853లో దివాన్‌గా నియామకం
- అలస పేరు → నవాబ్ తురబ్ అలీఖాన్
- Oxford → గౌరవ డాక్టరేట్
- 30 సంవత్సరాల పాలన
- **1853**

సంస్కరణ దశలు

2 సంస్కరణ దశలు

- 1853-1864 → ప్రథమ దశ (పట్టు సాధన)
- 1864-1880 → ద్వితీయ దశ (వేగవంత అమలు)
- 1880-1883 → తృతీయ దశ (పూర్తి & స్థిరీకరణ)

పరిపాలనా సంస్కరణలు

3 పరిపాలనా సంస్కరణలు

- 5 సుబాలు
- 17 జిల్లాలు
- 14 శాఖలు
- **1868** → సదర్ ఉల్ మహల్
- **1865** → మజ్లీస్-ఇ-మల్-గుజారి

ఆర్థిక సంస్కరణలు

4 ఆర్థిక సంస్కరణలు

- అసవసర ఉద్యోగుల తొలగింపు
- సైన్యం తగ్గింపు
- వ్యయ నియంత్రణ
- **1857**లో బ్రిటీష్ అనుకూల వైఖరి
- రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్ తిరిగి పొందడం
- 50 లక్షల బకాయి రద్దు

రెవెన్యూ సంస్కరణలు

5 రెవెన్యూ సంస్కరణలు

- జిల్లా బంధీ విధానం
- 17 రెవెన్యూ జిల్లాలు - 5 మండలాలు
- రైతావీ విధానం
- 30 సంవత్సరాల శిస్తు నిర్ణయం
- **1875** → సర్వే సిబిఠీమెంట్

న్యాయ సంస్కరణలు

6 న్యాయ సంస్కరణలు

- అదాలత్-ఇ-పాదుషాహీ
- **1862** → న్యాయ సెక్రటేరియట్
- కఠిన శిక్షల రద్దు

పోలీస్ సంస్కరణలు

7 పోలీస్ సంస్కరణలు

- **1865** → పోలీస్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు
- **1867** → రెవెన్యూ సుంచి పేరు
- SP & ఇన్‌స్పెక్టర్ వర్గీకరణ
- మహాకాయ్-ఇ-కొత్వాబి

విద్యా సంస్కరణలు

8 విద్యా సంస్కరణలు

- **1855** → దారుల్ ఉలూమ్
- **1870** → సిటీ హైస్కూల్
- **1873** → మదర్సా అలియా
- **1870** → ఇంజనీరింగ్ కళాశాల

కరెన్సీ సంస్కరణలు

9 కరెన్సీ సంస్కరణలు

- **1855** → ప్రభుత్వ టంకసాల
- **1858** → నిజాం పేరుతో నాణేలు హాబీనిక్కా నాణేలు
- **1861** → స్టాంప్ పేపర్ కార్యాలయం

ముగింపు

సాలార్జంగ్ మరణం

→ **1883** ఫిబ్రవరి 8 → మరణం

రవాణా & ఇతర సంస్కరణలు

10 రవాణా & ఇతర సంస్కరణలు

- **1878** → సికింద్రాబాద్-వాడీ రైల్వే
- **1862** → పోస్టల్ శాఖ టెలిగ్రాఫ్ లైన్
- సతీసహగమన నిషేధం
- ఉర్దూ → రాజభాష

EXAM FOCUS BOX

★ హై-ప్రాబబిలిటీ ఎగ్జామ్ ఫోకస్

- ✓ 1853 నియామకం
- ✓ 3 దశలు
- ✓ జిల్లా బంధీ విధానం
- ✓ రైతావీ విధానం
- ✓ 14 శాఖలు
- ✓ 1865 పోలీస్ వ్యవస్థ
- ✓ 1855 దారుల్ ఉలూమ్
- ✓ 1878 రైల్వే

సాలార్జంగ్ సంస్కృణలు - 20 హై-లెవల్ MCQs

(TSPSC Style - Concept + Fact Based)

1 సాలార్జంగ్ దివాన్గా నియమితుడైన సంవత్సరం ఏది?

- A) 1850
- B) 1853
- C) 1864
- D) 1880

2 సాలార్జంగ్ అసలు పేరు ఏమిటి?

- A) సయ్యద్ హుస్సేన్ జగ్గామ
- B) ముహ్మద్ గవాన్
- C) నవాబ్ తురబ్ అలీఖాన్
- D) సిరాజ్-ఉల్-ముల్క్

3 "సాలార్జంగ్" అనే జరుగుతున్న అవారు ఇచ్చారు?

- A) నిజాం
- B) ముస్లిం ఉలమా
- C) బ్రిటిష్ వారు
- D) మద్రాస్ గవర్నర్.

4 సాలార్జంగ్ పాలనను ఎన్ని దశలుగా విభజించారు?

- A) రెండు
- B) మూడు
- C) నాలుగు
- D) ఐదు

5 1868లో ఏర్పాటు చేసిన "సదర్ ఉల్ మహల్" కు సంబంధించిన అంశం ఏమిటి?

- A) రెవెన్యూ బోర్డు
- B) మంత్రుల నియామకం
- C) పోలీస్ దళం
- D) న్యాయ సిక్రటేరియట్

6 నిజాం రాజ్యాన్ని సాలార్జంగ్ ఎన్ని సుబాలగా విభజించారు?

- A) 4
- B) 5
- C) 6
- D) 7

7 సాలార్జంగ్ కాలంలో ఏర్పాటు చేసిన పరిపాలనా శాఖల సంఖ్య ఎంత?

- A) 10
- B) 12
- C) 14
- D) 17

8 1865లో ఏర్పాటు చేసిన "మజ్లిస్-ఇ-మల్-గుజారి" ప్రధాన ఉద్దేశ్యం ఏమిటి?

- A) పోలీస్ నియంత్రణ
- B) న్యాయ పర్యవేక్షణ
- C) తాలుకాదార్ ప్యవస్థ పర్యవేక్షణ
- D) విద్యా విభాగ పర్యవేక్షణ

9 సాలార్జంగ్ రూపొందించిన రెవెన్యూ విధానాన్ని ఏమని అంటారు?

- A) రైతాకర విధానం
- B) ఇనాం విధానం
- C) జిల్లా బండ్ల విధానం
- D) మహల్వారీ విధానం

10 రైతాకర విధానం ద్వారా ముఖ్యంగా సాధించిన ప్రయోజనం ఏమిటి?

- A) గుర్రేదారుల బలపరచడం
- B) రైతుకు ప్రభుత్వంతో ప్రత్యక్ష సంబంధం
- C) పన్ను పింపు
- D) భూముల స్వాధీనం

11 సర్వే సిటీలెమెంట్ విభాగం ఏర్పాటు చేసిన సంవత్సరం?

- A) 1864
- B) 1867
- C) 1870
- D) 1875

12 అదాలత్-ఇ-మాదుషాహీ ఏ రంగానికి చెందినది?

- A) రెవెన్యూ
- B) పోలీస్
- C) న్యాయ
- D) సైనిక.

13 పోలీస్ శాఖను రెవెన్యూ శాఖ నుండి వేరు చేసిన సంవత్సరం?

- A) 1862
- B) 1865
- C) 1867
- D) 1870

14 1855లో స్థాపించబడిన విద్యాసంస్థ ఏది?

- A) సిటీ హైస్కూల్
- B) మద్రాస్ అలియా
- C) దారుల్ ఉలూమ్
- D) నిజాం కాలేజీ

15 సాలార్జంగ్ ప్రవేశపెట్టిన నూతన నాణేలు ఏమని పిలిచేవారు?

- A) రుపాయి సిక్కా
- B) బాబీసిక్కా
- C) నిజాం సిక్కా
- D) హైదరాబాదు రూపాయి

16 స్థాపన పేపర్ కార్యాలయం స్థాపించిన సంవత్సరం?

- A) 1861
- B) 1864
- C) 1870
- D) 1875

17 సికింద్రాబాద్ - వాడి రైల్వే లైన్ పూర్తి అయిన సంవత్సరం?

- A) 1870
- B) 1875
- C) 1878
- D) 1880

18 1857 సిపాయిల తిరుగుబాటు సమయంలో సాలార్జంగ్ వైఖరి ఏమిటి?

- A) తిరుగుబాటుకు మద్దతు
- B) తటస్థం
- C) బ్రిటిష్ అనుకూలం
- D) రాజీనామా

19 సాలార్జంగ్ మరణించిన సంవత్సరం?

- A) 1880
- B) 1883
- C) 1885
- D) 1890

20 సాలార్జంగ్ కాలాన్ని పలువురు ఎలా పేర్కొన్నారు?

- A) యుద్ధ యుగం
- B) ముస్లిం పునరుజ్జీవనం
- C) సిద్ధాంతాత్మక యుగం
- D) సంస్కృతి యుగం

